

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik
Št. 21, letnik IX., november 2015
Izhaja do 4-krat letno v elektronski obliki.
Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman
Uredila: Darja Fišer
Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ.
Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@tolmaci.si

Ko govorijo roke

UVODNIK

**»Tri poti vodijo k modrosti:
razmišljanje – to je najplemenitejše,
vzgoja – ta je najlažje in
izkušnja – ta je najbolj neugodna.«**
(Konfucij)

V današnji številki vam ponujamo zanimivo branje. Najprej vam predstavljamo poročilo o opravljenem delu Zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik za prvo polletje. Morda se zdi komu, da se ponavljamo v svojih poročilih, vendar nam številke iz leta v leto povedo, da je pravica po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika vedno bolj uveljavljena. To nas veseli.

Prav tako se višje številke poznajo tudi v klicnem centru, saj nam kažejo kako pomembna je ta pridobitev za slovenski prostor, za vse gluhe uporabnike, ki so že registrirani za uporabo te storitve.

Letošnja redna letna skupščina efsli je potekala v mesecu septembru v Varšavi, na Poljskem. efsli je danes na razpotju, ko postavlja usmeritve za naslednje kratkoročno in dolgoročno obdobje. Skupščini je sledila konferenca, ki je bila letos na temo »Povedati ali ne povedati – izzivi tolmačenja iz znakovnega jezika v govorjeni besedni jezik«. Zanimiva tema, ki se je dotaknila zanimivosti, da se tolmači srečujemo z zanimivo, skoraj paradoksalno izkušnjo, saj tolmačimo iz znakovnega jezika v govorjeni jezik, ki nam je materni jezik, in ta nam predstavlja večji izziv kot tolmačenje v nasprotni smeri iz govora v znakovni jezik, o kateri govorimo pogosteje in ji posvečamo več časa.

Do konca leta nas čaka še nekaj zanimivih stvari, ena od teh je vsakoletni tradicionalni posvet, ki ga bomo posvetili temi »Tolmačenje ne, prevajanje – tolmačenje, ne prevajanje?«

Vabljeni k zanimivemu branju, ki lahko prinese kakšno novo izkušnjo, predvsem pa nas informira o pomembnosti in obsegu našega dela.

Prispevki

POLLETNO POROČILO O IZVAJANJU JAVNIH POOBLASTIL OD 1. 1. 2015 DO 30. 6. 2015, Jasna Bauman	3
POLLETNO POROČILO KLICNEGA CENTRA OD 1. 1. 2015 DO 30. 6. 2015, Jasna BAUMAN	7
SKUPŠČINA efsli, 11. 9. 2015, Varšava, Poljska, Darja FIŠER	8
KONFERENCA efsli POVEDATI ALI NE POVEDATI – IZZIVI TOLMAČENJA IZ ZNAKOVNEGA JEZIKA V GOVORJENI BESEDNI JEZIK, 12.–13. 9. 2015, Varšava, Poljska, Darja FIŠER	10
VABILO NA POSVET	15

POLLETNO POROČILO O IZVAJANJU JAVNIH POOBLASTIL OD 1. 1. 2015 DO 30. 6. 2015

Jasmina BAUMAN

Na podlagi Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika opravlja Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik naslednja javna pooblastila:

1. vodi listo tolmačev za znakovni jezik,
2. predlaga tarifo za plačilo stroškov tolmača,
3. zagotavlja pokrivanje potreb po tolmačih na ozemlju celotne države,
4. sodeluje v svetu za slovenski znakovni jezik,
5. vodi evidenco storitev,
6. sprejme pravilnik o disciplinski odgovornosti in rešuje ugovore zoper kakovost tolmačenja.

Za izvajanje javnih pooblastil ima Združenje sklenjeno pogodbo o financiranju Združenja z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

UVELJAVLJANJE ZAKONA O UPORABI SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika je v veljavi od novembra 2002, v praksi pa se je začel izvajati s sprejetjem Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika marca 2004. V tem obdobju so tolmači vestno opravljali svoje delo, za katerega pa so plačilo prejeli z dveletnim zamikom. Od izstavitve prvih računov do danes zaznavamo, da posamezne institucije še vedno niso seznanjene z določili Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Na tem mestu je treba omeniti zadovoljivo situacijo na področju zdravstva, saj od sklenitve splošnega dogovora v letu 2006 na tem področju ni zaznani posebnih težav. Presenečeni pa smo nad tolmačenjem zavarovalnice, da mora gluha oseba brez dodatnega zdravstvenega zavarovanja, če gre za zdravstveno storitev iz dodatnega zavarovanja, stroške tolmačenja kriti sama. Pravica do tolmača gluhih študentov je še vedno nedorečena in vse preveč odvisna od tolmačenja predpisov vladajoče strukture. Tako so v nekem obdobju pristojni tolmačili zakon tako, da je treba stroške tolmačenja zagotoviti v okviru Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov (kar ni bilo upoštevano), v naslednjem obdobju pa je druga vladajoča struktura mnenje spremenila in zakon razumela, da morajo posamezne fakultete ob pripravi letnih finančnih načrtov ta strošek predvideti in ga posredovati pristojnemu ministrstvu, česar pa po njihovi evidenci še nobena fakulteta ni storila. Po tolmačih smo tako gluhe študente pozvali, naj v referate fakultet naslovijo vlogo za dodelitev tolmača, a žal povratnih informacij o tem, v kolikšni meri so gluhi študentje našemu pozivu sledili, nimamo. Organizirali smo zelo odmevno okroglo mizo z naslovom Prikrita diskriminacija gluhih študentk in študentov na slovenskih univerzah z udeležbo

predstavnih MVZT in MDDSZ ter posameznih fakultet. Rezultat naše vztrajnosti je dopis MVZT, naslovljen na vse fakultete in koncesionarje, da morajo gluhim študentom zagotoviti pravico do tolmača in kriti stroške. Po naših informacijah to določilo upošteva le ena fakulteta v Sloveniji.

O različni pravni praksi pri uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika smo že od leta 2006 opozarjali tako ministrstvo za pravosodje kakor tudi sodni svet. Končno smo prejeli mnenje Vrhovnega sodišča RS, ki smo ga posredovali vsem tolmačem kakor tudi ZDGNS in društvom gluhih in naglušnih z namenom, da o tem seznanijo svoje članstvo. Iz mnenja Vrhovnega sodišča RS je razbrati, da imajo gluhe osebe pravico do tolmača v vseh postopkih pred sodiščem, upošteva načelo nediskriminacije. Ker smo v dopisu opozorili tudi na različno odmero nagrade tolmačem, je Vrhovno sodišče RS v svojem mnenju zapisalo, da so tudi ad hoc tolmači upravičeni do odmere nagrade v skladu s Pravilnikom o sodnih tolmačih in da sodišča na Tarifo za tolmače slovenskega znakovnega jezika niso vezana. Ne glede na takšno mnenje Vrhovnega sodišča RS se žal še vedno pojavljajo primeri, da sodišča ad hoc tolmačem odmerijo nagrado na podlagi Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika. Vse tolmače smo obvestili o javnem pozivu Ministrstva za pravosodje o možnosti pridobitve naziva sodni tolmač za slovenski znakovni jezik. Pristojno ministrstvo smo pisno opozorili na zastarelo uporabo terminologije »govorica gluhone-mih«.

Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je na podlagi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov oziroma izvedenem javnem naročilu, kjer smo bili izbrani kot najugodnejši ponudnik, zaupana nova, dodatna naloga, in sicer izvajanje Klicnega centra za osebe z okvaro sluha. Njegov namen je osebam z okvaro sluha omogočiti pridobivanje informacij v njim prilagojeni tehniki s področja državnih organov, organov lokalne samouprave, izvajalcev javnih pooblastil in javnih služb, storitev javnega značaja. Klicni center deluje 24 ur na dan vse dni v letu. Storitve izvajajo tolmači slovenskega znakovnega jezika. V ta namen smo izdelali celotno tehnično rešitev, funkcionalno specifikacijo za izdelavo in vzdrževanje spletnega mesta. Klicni center je začel delovati 21. septembra 2009. V prvi polovici letošnjega leta smo ga nadgradili in izdelali aplikacijo.

LISTA TOLMAČEV

Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vodi listo tolmačev, ki je javno dostopna. Iz tega razloga smo v letu 2005

pripravili lastno spletno stran, na kateri so objavljeni osnovni podatki o Združenju, lista tolmačev, napotki gluhih osebam, kako do pravice do tolmača, in javnim institucijam, kako v različnih postopkih zagotoviti tolmače, ter druge naše dejavnosti. Ker so v večini primerov gluhe osebe same naročniki tolmača, je na spletni strani odprta možnost naročanja tolmača s pomočjo za to predpisanega obrazca, kar omogoča večjo dostopnost tolmačev. Odziv uporabnikov je dober, saj se število gluhih oseb, predvsem pa javnih institucij, ki uporabljajo to storitev, povečuje. Tolmače je mogoče naročiti tudi na klicnem centru.

TARIFA ZA PLAČILO STROŠKOV TOLMAČA

S 1. januarjem 2013 je začela veljati nova Tarifa za tolmače slovenskega znakovnega jezika, ki je prinesla kar nekaj novosti. Te so naslednje:

1. Čakalna ura v primerih čakanja, ko tolmač čaka več kot pol ure na začetek tolmačenja v javnih institucijah. Kot začetek čakalne ure se šteje ura, ko je gluha oseba naročena v javni instituciji.
2. Pri plačilu potnih stroškov sta določeni dve različni višini povračila stroškov v odvisnosti od območja, na katerem je tolmač vpisan na listi tolmačev, in kraja tolmačenja.
3. Določeno je dnevno tolmačenje v primeru potovanja, izletov, družinskih srečanj.
4. Če naročnik odpove tolmačenje, je tolmač upravičen do povračila stroškov v višini čakalne ure in potnih stroškov.
5. Pri izstavitvi računov je novost, da zahtevke za plačilo za opravljeno delo tolmačev, katerih naročniki so gluhe osebe, ki plačilo storitve plačajo z vavčerjem, izstavlja Združenje ministrstvu, pristojnemu za invalidsko varstvo.

V ta namen smo pripravili centralno informacijsko bazo za izstavitve zahtevkov za plačilo stroškov tolmačenja, ki vsem tolmačem omogoča avtomatizirano obračunavanje in izstavljanje računov ter na tej osnovi izstavitve mesečnega zahtevka, ki ga opravi Združenje. Omenjeni program smo morali 1. 1. 2015 prilagoditi glede na sprejeto zakonodajo v zvezi z izdajanjem e-računov. Za vse tolmače smo izvedli tudi usposabljanje za uporabo računalniškega programa in težave, ki so se pojavljale, sproti reševali.

ZAGOTAVLJANJE POKRIVANJA POTREB PO TOLMAČIH NA OZEMLJU CELOTNE DRŽAVE

Ker je za zagotavljanje pokrivanja potreb po tolmačih na ozemlju celotne države treba izpolniti določene pogoje, v nadaljevanju posredujemo poročilo o dinamiki usposabljanja bodočih tolmačev.

1. IZVAJANJE TEČAJEV SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Prvi pogoj za vključitev v pripravljalni program za pridobitev certifikata je znanje znakovnega jezika, zato tudi izvajamo začetne in nadaljevalne tečaje znakovnega jezika. V prvi polovici leta 2015 smo zaključili začetni tečaj, ki se ga je udeležilo sedem oseb. Tečaje znakovnega jezika vodi gluha oseba.

2. DINAMIKA PRIDOBIVANJA CERTIFIKATA

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je vpisan v register izvajalcev postopkov za preverjanje znanj in spretnosti, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo. Glede na področno zakonodajo smo se odločili, da bomo v letu 2015 razpisali en rok za preverjanje znanja in spretnosti za pridobitev certifikata. Rok bo razpisan v novem-

bru 2015. V register tolmačev, ki ga vodi MDDSZ, je do 30. 6. 2015 vpisanih 47 tolmačev.

TOLMAČI/-CE SZJ S CERTIFIKATOM PO REGIJAH

REGIJA	ŠT. TOLMAČEV/ TOLMAČIC
Dolenjska	4
Gorenjska	4
Ljubljana z okolico	22
Posavje, celjsko, velenjsko in koroško območje	5
Prekmurje	1
Severna Primorska in Koper	6
Štajerska	5
Skupaj	47

3. PRIPRAVLJALNI PROGRAM USPOSABLJANJA ZA PRIDOBITEV CERTIFIKATA

Združenje je edino v Sloveniji, ki izvaja pripravljalni program za pridobitev certifikata. V prvi polovici leta 2014 smo pristopili k temeljiti prenovi pripravljalnega programa, saj so dosedanje izkušnje pokazale, da je treba število ur povečati. Kandidati, ki se želijo vključiti v pripravljalni program, morajo imeti najmanj srednjo izobrazbo. Program traja dve leti ob koncih tedna in je samoplačniški. V juniju 2014 smo izvedli informativni dan za vpis v pripravljalni program, ki se ga je udeležilo deset oseb. Program smo začeli izvajati oktobra 2014. Obiskuje ga deset udeležencev, ki bodo usposabljanje nadaljevali tudi v drugem letniku, smo pa razočarani nad dopisom Zavoda RS za zaposlovanje, ki ni pripravljeno kriti stroške usposabljanja brezposelnim osebam.

SODELOVANJE V SVETU ZA SZJ IN IZVAJANJE STROKOVNIH IN ADMINISTRATIVNIH OPRAVIL ZA SVET ZA SLOVENSKE ZNAKOVNI JEZIK

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opravlja strokovna in administrativna dela za Svet za slovenski znakovni jezik. Naloge Sveta so opredeljene v 24. členu Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Svet:

- skrbi za razvoj slovenskega znakovnega jezika,
- skrbi za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika,
- spremlja izobraževanje, usposabljanje in delo tolmačev za slovenski znakovni jezik ter dinamiko pridobivanja certifikatov,
- predlaga spremembo kataloga standardov znanj in spretnosti za tolmače znakovnega jezika,
- sodeluje z ustreznimi organi na področju vzgoje in izobraževanja, informiranja, zdravstvenega in socialnega varstva, sodstva, zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zaposlovanja, športa in kulture ter z drugimi organi,
- pristojnim organom predlaga uskladitev vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona,
- seznanja se z reševanjem ugovorov v zvezi s kakovostjo izvajanja storitve tolmačenja,
- obravnava druga vprašanja in zagotavlja pomoč pri uresničevanju nalog, ki se nanašajo na uporabo znakovnega jezika.

Svet za slovenski znakovni jezik zapisane naloge izvaja na podlagi strokovno pripravljene gradiva, v okviru katerega člani sveta seznanjamo s problematiko pri uveljavljanju

Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ovirami, s katerimi se srečujemo pri uresničevanju pravice gluhih do tolmača, spremljanju zakonodaje in usklajevanje vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona.

V prvi polovici leta 2015 je imel svet za SZJ eno redno sejo, na kateri se je seznanil oziroma sklepal o naslednji problematiki:

- sprejel je poročilo o uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika v letu 2014,
- sprejel je poročilo o delu Sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2014,
- seznanil se je s tekočo problematiko,
- delo Združenja je ocenil kot zelo uspešno.

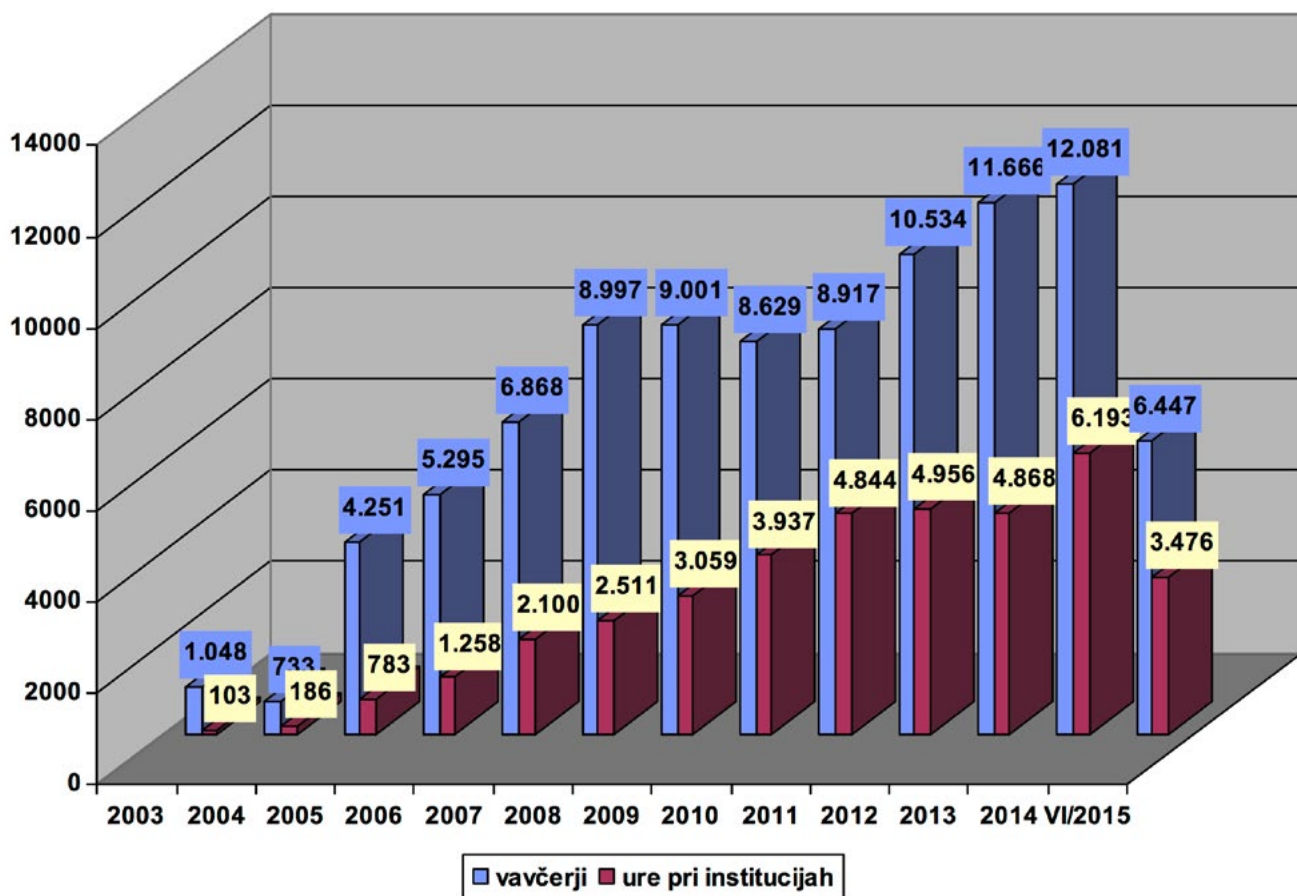
Delo pri pripravi predloga Akcijskega načrta za jezikovno izobraževanje, ki poteka v okviru Službe za slovenski jezik pri Ministrstvu za kulturo, je zaključeno in je v postopku sprejema.

EVIDENCA GLUHIH OSEB, KI JIM JE BILA IZDANA ODLOČBA PO ZAKONU

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika nalaga centrom za socialno delo vodenje evidence gluhih oseb, ki so jim bile izdane odločbe po zakonu. Ker centri za socialno delo vodijo tovrstne evidence le za svoje potrebe, je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vzpostavilo centralno evidenco vseh izdanih odločb za območje celotne države, saj ocenjujemo, da je skupno število upravičencev eden od pomembnih podatkov. Iz naše evidence je razvidno, da je do 30. 6. 2015 odločbo o pravici gluhih oseb do uporabe znakovnega jezika prejelo skupno 971 upravičencev (konec leta 2014 je bilo upravičencev 937), ki so po posameznih območjih razdeljeni, kot sledi iz tabele.

OBMOČJE	
DOLENJSKA	47
GORENJSKA	106
LJUBLJANA Z OKOLICO	344
POSAVJE, CELJE, VELENJE, KOROŠKA	162
PREKMURJE	38
SEVERNA PRIMORSKA IN KOPER	124
ŠTAJERSKA	150
SKUPAJ	971

Status dijaka ali študenta ima 34 oseb (podatki na dan 31. 12. 2014).

EVIDENCA OPRAVLJENIH UR TOLMAČENJA

Iz evidence storitev je razvidno, da se potreba po tolmačih med gluhih upravičenci povečuje. Tako je bilo do 30. 6. 2015 opravljenih 6.447 ur (v prvi polovici leta 2014 je bilo ur 6.475), plačanih z vavčerjem, stroške katerih krije MDD-SZ, in 3.476 ur (v prvi polovici leta 2014 je bilo ur 2.870), katerih plačniki so različne institucije. Skupaj je to 9.923 ur (v prvi polovici leta 2014 je bilo skupaj 9.345 ur), kar je za 6,19 % več opravljenih ur tolmačenja kot v enakem obdobju lani. Novost je spremljanje in obračunavanje čakalnih ur. Ob teh urah imamo zabeleženih tudi 161 čakalnih ur (v prvi polovici leta 2014 je bilo čakalnih ur 153).

UGOVOR V ZVEZI S KAKOVOSTJO IZVAJANJA STORITVE TOLMAČENJA

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika kot javno pooblastilo določa tudi reševanje ugovorov v zvezi s kakovostjo tolmačenja. 23. 5. 2007 smo prejeli soglasje ministrice, pristojne za invalidsko varstvo, na pravilnik o disciplinski odgovornosti tolmača. V pravilniku je določeno, da ta stopi v veljavo 15. dan po objavi na spletni strani Združenja. V prvi polovici leta 2015 smo prejeli pet prijav in zaključili en postopek. Glede na povečano število prijav in očitane kršitve smo junija sklicali sestanek vseh tajnikov in predsednikov društev gluhih in naglušnih, na katerem smo jih seznanili z vsebino očitanih kršitev, pojasnili odgovornost tako tolmačev kakor gluhih oseb in se dogovorili o dejavnostih, ki jih bodo izvedli, da bi čim bolje informirali gluhe uporabnike. Izdelali smo tudi vodnik po ZUSZJ, ki smo ga posredovali na vsa društva s prošnjo, da ga razdelijo svojim članom, Združenje pa bo novim upravičencem vodnik skupaj z listo tolmačev posredovalo po pošti.

OSTALE DEJAVNOSTI

- Pripravili smo gradivo za dve redni in eno izredno sejo sveta Zavoda, strokovnega sveta in Sveta za slovenski znakovni jezik.
- Delovanje klicnega centra za osebe z okvaro sluha smo predstavili dvema skupinama študentk in študentov s pedagoške fakultete.
- Izdali smo jubilejno 20. številko e-glasila Ko govorijo roke.
- Sodelovali smo z AMZS pri aplikaciji POMOČ NA CESTI za gluhe.
- S predsednico disciplinske komisije smo se udeležili razgovora z gluhih uporabniki iz DGN Maribor, vezano na uporabo vavčerjev.
- Odzvali smo se vabilu ZDGNS pri izvedbi Centra za SZJ.
- Z namenom evalvacije dosedanjega dela in dogovora za naprej smo organizirali sestanek z MIZŠ, ZDGNS, osnovnimi šolami in tolmačicami, ki tolmačijo štirim učencem na OŠ.
- Pripravili smo nov razpored za novinarske konference Vlade RS.
- Organizirali smo sestanek s tolmači glede novih ponudnikov klicnega centra.

Ocenjujemo, da je bilo delo Združenja v prvem polletju 2015 uspešno, saj je čutili večjo osveščenost slišče javnosti pri zagotavljanju pravice gluhih oseb do tolmača, ki se kaže v pozitivnih odzivih. Veliko zadovoljstvo izražajo tudi uporabniki klicnega centra, ki jim omogoča kakovostnejše in samostojnejše življenje. Kljub naši angažiranosti ostajajo nekateri vprašanja, pomembna za izvajanje zakona, odprta, zato jim bomo tudi v prihodnje poskušali dogovorno reševati s pristojnimi.

POROČILO KLICNEGA CENTRA ZA OSEBE Z OKVARO SLUHA OD 1. 1. 2015 DO 30. 6. 2015

Jasmina BAUMAN

Septembra leta 2009 smo uspešno vzpostavili klicni center za osebe z okvaro sluha. V celoti smo sami izdelali računalniško aplikacijo za njegovo vzpostavitev in upravljanje z zahtevki.

Osnovni namen klicnega centra je pridobivanje informacij za potrebe uporabnikov s področja t. i. javnih institucij, vendar je namen presežen, saj se uporabniki obračajo na klicni center tudi v primeru iskanja zaposlitve ter tolmačenja prejetih sklepov in odločb iz različnih institucij, ko zapisane besede in njihovega pomena ne razumejo. Pomagamo jim tudi pri sestavi krajših dopisov, zaradi očitne finančne stiske nemalokrat urejamo obročno odplačevanje dolgov in se z upniki dogovarjamo za odlog plačila v izogib izvršbam, rešujemo različne reklamacije, na njim prilagojen način jim posredujemo informacije o pravicah iz dela, uveljavljanju denarnih prejemkov pri centrih za socialno delo, pravic za čas brezposelnosti in pravic s področja pokojninsko-invalidske zakonodaje, urejamo pomoč po Karitasu ipd. Vse to od tolmačev zahteva dobre komunikacijske veščine in ne nazadnje tudi poznavanje posameznih področij.

EVIDENCA DOGODKOV od 1. 1. 2015 do 30. 6. 2015 (primerjava z enakim obdobjem leta 2014)

Skupno število zahtevkov v obdobju:
2.895 (30. 6. 2014 – 2.191)

1.a Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema

Kanal	30. 6. 2014	30. 6. 2015
SMS	1132	1435
Spletni pogovor	464	636
Videoklic, splet	277	520
E-pošta	306	294
Videoklic, UMTS	12	10
Telefaks	0	0
Skupaj	2.191	2895

1.b Število zahtevkov v obdobju po temah

Tema	Junij	30. 6. 2015
Zdravstvo	623	816
Drugo	713	953
Socialno varstvo	126	149
Javna uprava	293	248
Zaposlovanje	66	141
Šolstvo	78	171
ZZTSZJ	66	219
Šport	118	76
Kultura	41	18
ZDGNS	8	17
Društva gluhih in naglušnih	16	18
Sodstvo	17	6
Policija	9	17
ZPIZ	10	9
Ni izbrano.	4	20
Visoko šolstvo	3	6
MDDSZ	0	11

1.c Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema in povprečnem času reševanja

Kanal sprejema	Povprečje (2014)	Povprečje (2015)
E-pošta	0:24:16	0:21:48
Telefaks	Ni prejetih klicev.	Ni prejetih klicev.
Videoklic, splet	0:10:52	0:11:50
SMS	0:21:07	0:20:16
Spletni pogovor	0:12:21	0:14:03
Videoklic, UMTS	0:01:57	0:04:50
Skupno povprečje	0:18:18	0:18:16

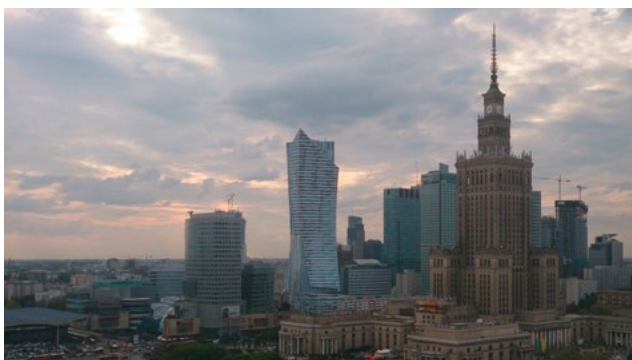
Število registriranih uporabnikov na dan 30. junij 2015 je 422 (konec leta 2014 so bili registrirani 404 uporabniki).

Statistični podatki klicnega centra kažejo, da se je število uporabnikov v primerjavi s preteklim obdobjem povečalo, kar upravičuje obstoj klicnega centra, ki je uporabnikom prijazen in prilagojen njihovim tehničnim zmogljivostim. To potrjuje tudi število prejetih in rešenih zahtevkov, ki se je v primerjavi z enakim obdobjem lani povečalo za kar 32 %. Glede na kanal sprejema zahtevkov ugotavljamo, da uporabniki v večini komunicirajo s klicnim centrom po SMS-sporočilih, občutno manj je spletnih pogovorov v živo in videoklicev.

SKUPŠČINA efsli, 11. 9. 2015, VARŠAVA, POLJSKA

Darja FIŠER

Vsakoletna redna skupščina efsli je bila letos v petek, 11. 9. 2015, v Varšavi na Poljskem. Tokratni dogodek je gostilo Združenje tolmačev poljskega znakovnega jezika (Stowarzyszenie Tłumaczy Polskiego Języka Migowego).

Slika 1: Varšava

Leto 2014 je bilo za efsli zelo pestro in razburkano. Iz osebnih razlogov so odstopili trije člani upravnega odbora, zato je bilo dogajanje na skupščini namenjeno predvsem pravnim vprašanjem in formiranju novega upravnega odbora. Po odstopu efslijevega predsednika in dveh članov je efsli v preteklem in tem letu vodil začasni upravni odbor, in sicer predsednik (v prejšnji sestavi podpredsednik) Christian Peters (Nemčija), blagajničarka Lorraine Leeson (Irska) in kooptirana začasna člana – Tobias Haug (Švica) in Aleksandra Kalata Zawlocka (Poljska).

Izvedle so se nadomestne volitve začasnega upravnega odbora do naslednjega leta, ko bodo uradne volitve. Člani sedanjega upravnega odbora za eno leto so:

- Christian Peters, predsednik (Nemčija),
- Ivana Bučko, podpredsednica (Srbija),
- Aleksandra Kalata Zawlocka, sekretarka (Poljska),
- Christopher Stone, blagajnik (Velika Britanija).

Slika 2: Christian Peters, predsednik efslija

Dosedanji sodelavci ostajajo Lourdes Calle – projektni vodja, Minke Salome – tajnica in Andy Irvine – vzdrževalec mreže.

Na skupščini se je veliko pojasnjevalo dogajanje v preteklem letu. Po Skypu se je oglašil tudi pravnik Eric van den Mussele, ki je pojasnil vse postopke, kar je v skladu s statutom. Izredne skupščine za volitve po statutu namreč ne more biti. Volitve so lahko samo na redni letni skupščini in zato so morali najti pravno pot, da so to leto izpeljali v tako okrnjeni zasedbi.

Avgusta letos je bila za namen volitev novega upravnega odbora napovedana izredna skupščina, vendar je bila preklicana. Na skupščini v Varšavi so pojasnili, zakaj. V statutu so namreč določbe, ki ne dopustijo sprememb oz. postopkov na izredni skupščini (4. člen). Člani upravnega odbora se lahko sicer sami dogovorijo za zamenjavo, ne pa za volitve novega upravnega odbora. Najboljša rešitev je torej bila, da se člani, ki so odstopili, nadomestijo. Pomembno je, da so v upravnem odboru vedno štiri člani, sicer efsli ne more delovati. Člani upravnega odbora imajo diskrecijsko pravico. Izredna skupščina je sicer zavedena v statutu, ampak z njo ne moremo voliti novih članov upravnega odbora. Ker je sedež efslija v Bruslju, je veliko stvari v statutu vezanih na belgijsko zakonodajo.

Da bo lahko efsli deloval, je torej pomembno, da se okviri statuta spremenijo in se prilagodijo sedanji situaciji.

Na skupščini sta prisotne delegate iz 26 držav pozdravila Zofia Rybinska iz združenja EULITA (European legal interpreters and Translators Association, Evropsko združenje tolmačev in prevajalcev v sodstvu) in Timothy Rowies iz EUDY-ja (Evropska zveza mladih gluhih).

Zofia Rybinska je predstavila organizacijo EULITA, ustanovljeno 26. 11. 2009 za vse tolmače in prevajalce. Zaključili so dvoletni projekt, v katerega so bili vključeni: različna združenja, tri univerze (tudi ljubljanska) in dva strokovnjaka. EULITA se ukvarja s pravičnim tolmačenjem in zagotavljanjem pravice do komunikacije v pravnih situacijah za vse gluhe. Vodijo več projektov: TRAFUT – Trainig for the future (tolmačenje v kriminalnih zadevah), QUALETRA (kakovost v pravnem tolmačenju), raziskavo LIT (pilotski projekt za bazo EU o sodnih tolmačih in prevajalcih), JUSTSIGNS (uporaba znakovnega jezika v pravnih zadevah). Dobili so pobudo in začenjajo pripravo ISO-standarda za storitev tolmačenja v pravnih zadevah. EULITA promovira tudi znakovni jezik (Maya de Witt je bila v izvršnem odboru, zdaj jo je nasledila Mirjam van Oijen Stolk; sodelujejo še drugi tolmači: Marinella Salami v projektu TRAFUT, Jetzke Tinnevelt v projektu LIT, član organizacije EULITA pa je tudi Peter Llewellyn Jones). Na podlagi teh projektov so nastale tudi številne publikacije. Čez dve leti bodo kandidature za nov izvršni odbor združenja EULITA in pozvani bomo k nominiranju delegatov. Tolmači znakovnega jezika imamo več možnosti kot govorniki posameznih jezikov, saj smo večja skupina.

Skupščine se je udeležilo tudi 11 članov preko SAF-a (Special Attendance Fund, fond za posebno udeležbo) iz Srbije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Grčije in Poljske.

Zaradi vseh zapletov ni bilo pripravljenega veliko gradiva. V letu 2014 so gluhi tolmači predlagali oblikovanje stališča efsli do gluhih tolmačev. Lani je bilo sprejeto, da se ta predlog premakne v letošnje leto, a letos smo ga predstavili v leto 2016.

Sprejete so bile spremembe statuta, in sicer skrajšali so se roki in omogočilo se je tudi poslovanje preko izredne skupščine.

Za vse gradivo – poročilo o delu v letu 2014, finančno poročilo za leto 2014 in polletno finančno poročilo za leto 2015 ter trenutno stanje efsli – smo se dogovorili, da se pripravi v popolni obliki (predloženo je bilo delno gradivo) in se razpošlje vsem članom, saj se bodo na decembrski izredni skupščini efslija gradiva potrjevala.

Kratka poročila so predstavili po posameznih oddelkih. Tako je Lourdes Calle predstavila projekte, v katere je trenutno vpeta efsli. To so:

- JUSTSIGNS – cilj projekta je, da se izboljša dostop do pravice za gluhe; efsli pomaga razvijati programe usposabljanja za pravne zadeve. Projekt mora biti zaključen v juniju 2016.
- Projekt INSIGN – cilj projekta je, da se evropske institucije približajo gluhim.

Julia Cramer je posredovala poročilo SAF-a (posebnega fonda za udeležbo). Letos so dobili 20 vlog in sofinancirali 11 udeležencev. Zamenjala se je tudi vodja, sedaj SAF vodi Jetzke Tinnevelt.

Lorraine Leeson je podala poročilo efsli research funda (eRF), fonda za raziskovalce, ki delujejo na področju tolmačev. Na tem področju se ni dogajalo nič. Nobene vloge za sredstva niso dobili, ki bi jo lahko obravnavali

Christian Rathman in Renata Swiderska sta poročala o mreži gluhih tolmačev – efsli (eDI). Pred letošnjo skupščino je bil seminar za gluhe tolmače. Ugotavljali so, da se dogajajo spremembe in se poklic gluhega tolmača dviguje. Po Evropi je večja razpršenost. Na seminarju so predstavili, kako so gluhi tolmači lahko vključeni v proces tolmačenja, in poudarili, da se stanje tudi na tem področju izboljšuje. Trenutno je veliko priseljencev, ki jim lahko tudi gluhi tolmači nudijo storitev. Pogovarjali so se o načrtu dela, ki so ga razdelili na tri področja, in sicer: informiranje o učinkovitosti mreže, v kateri so tudi gluhi tolmači učinkoviti dostop gluhih do čim bolj kakovostnih informacij, učitelji tolmači in tisti, ki so vključeni v razvoj izobraževanja (velike spremembe v zadnjih 20 letih). Pripravljajo seminar in pomladno šolo, ki bo junija 2016 v Berlinu. Poleg tega bodo pripravili več informacij v IS, na EUD-ju v Rigi zastopali bodo efsli, vzpostavili pa so že spletno stran <https://www.facebook.com/efslidi>. Naslednji seminar načrtujejo v Atenah leta 2016, delovni seminar v Franciji 2017, pomladno šolo v Zagrebu 2016 in 2017 v Litvi. Delovno skupino efsli sestavljajo Arunas Brazinskas (Belgija), Asja Barič (Hrvaška), Ines Guerreiro (Belgija) in Renata Swiderska (Poljska).

Poročilo o odboru strokovnjakov (eCE) Committee of Experts je podala Lorraine Leeson, ki je predsedovanje zaključila, zato je vodenje odbora prevzela Jemina Napier. Pripravili so dokument o efslijevi viziji: določitev vloge upravnega odbora, pomembnost izobraževanja za sodelovanje z vladami, aktivnejša vloga in delo odbora strokovnjakov, zmogljivost in gradnja odnosov – z obstoječimi organizacijami in novimi, stabilnost efslija, demokratičnost, bodoče teme, ki jih mora začeti efsli: izobraževanje in profesionalni razvoj, prevod spletne strani v krettno, druge jezike, finančna strategija (funding možnosti, imeti izvršnega direktorja ...).

V prihodnje efsli načrtuje nacionalne organizacije, članice efslija pa bomo prejele vprašalnik o tem, kako si predstavljamo sodelovanje z efslijem. Za naslednje leto se bo pripravil dokument vizije do leta 2020, nato pa bo nacionalnim organizacijam in skupščini ponujen v potrditev.

Veseli bodo vsakršnih predlogov. Nekaj smo jih že navedli, npr.:

- potrebno je formiranje delovnih skupin, saj samo štirje ljudje v upravnem odboru ne zmorejo postoriti vsega,
- osrediniti se je treba na strukturo efslija,
- predlog je bil, da bi se enoletni dogodek podaljšal, tako da efsli ne bi organiziral vmesnih šol in seminarjev,
- nacionalne organizacije svoje dogodke posredujejo efsliju, saj se lahko kdo vključi v razpisno dokumentacijo za pridobivanje evropskih sredstev,
- predlog je tudi vzpostavitev e-usposabljanja,
- potreben je razvoj strategije za podporo nacionalnih združenj, ko se borijo za priznanje poklica oz. boljše stanje v lastnih državah.

Strinjali smo se, da je treba gledati strateško, sicer se bomo naslednje leto ponovno pogovarjali o enakih izhodiščih in se spet nič dogovorili.

KONFERENCA efsli POVEDATI ALI NE POVEDATI – IZZIVI TOLMAČENJA

IZ ZNAKOVNEGA JEZIKA V GOVORJENI BESEDNI JEZIK

11.–13. 09. 2015, Varšava, Poljska

Darja FIŠER

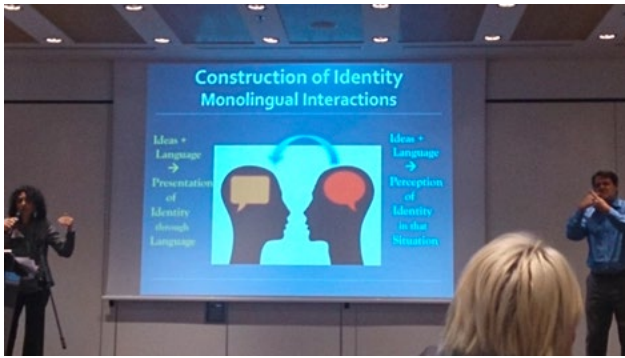
Konferenca, ki je potekala v septembru v Varšavi, je bila zanimiva, saj je obravnavala tolmačenje iz znakovnega jezika v govor. V večini se pogovarjamo o tolmačenju iz govora v znakovni jezik in o znakovnem jeziku. Predsednik Evropske zveze gluhih mladih (EUDY) je zbrane na konferenci pozdravil in poudaril pomembnost tolmačev v življenju gluhih. Kot član evropskega parlamenta je spoznal vse vidike kakovostnega tolmačenja. Če tolmačenje ni kakovostno in se tolmači ne trudijo za kakovost tolmačenja, zmanjšujejo pomembnost gluhemu, mu odvzamejo možnost kakovostno sodelovati, kjerkoli se udeleži. Poudaril je, da dober tolmač predstavlja svobodo za gluhe. Če gluhi delajo skupaj s tolmači, je delo lažje.

Udeležence je nagovorila tudi Sanja Tarzay, predsednica Evropske zveze gluhoslepih (EDbU). Poudarila je vlogo sodelovanja s tolmači in usposabljanja za tolmače. Zaveda se pomembnosti teme konference. Kaj reči in kaj ne je po njenem mnenju fascinantna tema za vse. Gluhi imajo načeloma nižjo izobrazbo, zato je pomembno, da imajo tolmače, ki jim pomagajo izboljšati kakovost življenja. Brez tolmačev si namreč težko predstavljajo življenje. Povečuje se nabor tolmačev, ki delajo z gluho slepimi. Veliko dejavnikov vplivajo na to, kakšno bo delo tolmača. In vse to je zaželela, da se odkriva na konferenci.

Uvodno predavanje **Tolmačenje iz znakovnega jezika v govor: spretnosti in znanje, ki ga potrebujemo, da uspemo** je imela **Anna Lena Nilsson (Norveška)**. Uvedla nas je v pomembnost te teme. Večina tolmačev uporablja znakovni jezik pri delu kot drugi jezik. Ko tolmačijo v govor, v resnici tolmačijo v svoj prvi oz. materni jezik, za katerega se z raziskovalnega vidika razume, da je lažja in varnejša smer. Zakaj potem toliko tolmačev znakovnega jezika meni, da je tolmačenje iz znakovnega jezika v govor težje kot obratno? Katere spretnosti potrebujemo, da lahko izboljšamo tolmačenje? Pomembno se je osrediniti na lingvistično znanje in ozaveščenost, ki sta potrebni za tolmačenje v različnih načinih (modalitetah). Če v neki situaciji primerjamo dva govorca in se osredinimo le na določen vidik jezika, bomo ugotovili, da informacija pride do prejemnika na popolnoma različne načine. Da lahko tolmačimo iz znakovnega jezika v govor, potrebujemo spretnosti in sposobnosti: razumevanje znakovnega jezika, »miselni svet«, oblikovanje ciljnega jezika, opazovanje, spremljanje (monitoring) ciljnega jezika. Vloga tolmača in njegov jezik sta zelo pomembni, saj govori in poslušata za več drugih. Pri glasovnem jeziku gre za vizuelno-gestikularni vidik, mimiko obraza in izkazovanje čustev, podrobnejše pro-

storske informacije in uporabo telesa v prostoru, pomembnost simbolov in simultanost. Pri tradicionalnem pogledu na govorjeni jezik gre za avditivno-glasovni vidik, obraz kaže čustva, manj je prostorskih informacij, bolj je poudarjena uporaba besed, onomatopojij in sekvenčnost. Zgodi se lahko, da preveč govorimo, čeprav z znakovnim jezikom malo pokažemo, saj imajo besede v različnih kontekstih različen pomen. Tolmačenje poteka v različnih situacijah – monologih, dialogih in pogovorih več udeležencev. V teh primerih je pomemben vidik, kdaj npr. začnemo govoriti kot tudi pravi izbor izrazov in kako te izbire vplivajo na vtis publike.

Stephanie Feyne (ZDA) je predstavila **Vpliv ideologije in vmesne vloge tolmača na zaznavo identitete gluhega profesionalca**. Zelo pomembno je, kakšen vpliv ima tolmač na predstavo gluhega govornika publiki. Nove raziskave kažejo, da si slišči ustvarijo predstavo v procesu tolmačenja na osnovi tolmača. Predpostavke sliščih jih tako zapeljejo, da si ustvarijo predstavo o identiteti gluhega profesionalca na osnovi narave dobresednega prevoda tolmača. Dobro je izbrati tolmača, ki razume slog kretanja, pozna temo in cilje, jih reflektira kot osebo v tisti nalogi in je pristen, avtentičen. Pomembno je, kako dojemajo tolmača, kakšne vrednote in verovanja imajo. Jezikovna ideologija predstavlja prepričanja, koncepte, ideje o tem, kako ljudje uporabljajo jezik v socialnih zadevah. Gre za deljena prepričanja posameznikovih idej, prepričanja o strukturi jezika in uporabi jezika v različnih situacijah, za prepričanja o ljudeh, ki uporabljajo jezik na različne načine. To vodi k identiteti, s katero je zaznamovano članstvo v posamezni socialni skupini. Tolmač mora biti kompetenten, imeti mora identiteto, ki pa se v interakciji spreminja, saj tolmač in tolmačenje vplivata na slišče sprejemnike. Poslušalec se nasloni na ideologijo, ki jo ima, saj ima od pogovora določena pričakovanja. Domene tolmačenja iz znakovnega jezika v govor so: lingvistični viri – terminologija in norme, označevalci strokovnosti – zanesljivost in negotovost, slog – vir jezikovne norme, ki vpliva na govor, tolmačeva procesna dejstva – zaloga časa, ponavljanje, popravljanje prejšnjih napak, pavze ... Vsak tolmač ima svojo ideologijo, ki vpliva na njegove odločitve, saj se na osnovi ideologij odloča za posamezne strategije pri tolmačenju. Vpliv ideologije se skozi tolmačenje izraža v vsebini sporočila in posledično vpliva na vtis kakovosti gluhega tolmača. Tudi spol tolmača je posameznemu gluhemu govorniku pomemben, a še pomembnejša je njegova kompetentnost, moč, gotovost in zanesljivost. Potem tudi dvomi odpadejo.

Slika 3: Stephanie Feyne, desno tolmač v mednarodno krettno Christopher Stone

Irma Sluis (Nizozemska) je v predavanju **Trud pri sestavi mostu v tolmačenju iz znakovnega jezika v govor** predstavila raziskavo, ki so jo izvedli na Nizozemskem. Zaznava gluhih uporabnikov je uporabno orodje za izboljšanje kakovosti tolmačenja iz znakovnega jezika v govor. Raziskava je potekala v več fazah in nadzorovanih dogodkih, v katerih so tolmači tolmačili iz znakovnega jezika v govor. Gluhe so povabili, da so delili svoje izkušnje. Sodelovanje med njimi je bilo tesno, saj je bil cilj izboljšati procese tolmačenja. Predavanje gluhega govornika so tolmači prevajali v govor, ki se je zapisoval na platnu. Po tolmačenju so gluhi predavatelji in tolmači prediskutirali procese in izbere strategij tolmačenja, zadevo pa je vodil gluh moderator. To tesno sodelovanje je povečalo vpogled ter razumevanje procesov in izzivov, ki potekajo pri tolmačenju. Rezultat je bilo obojestransko razumevanje med udeleženci na višji ravni. Na Nizozemskem je splošno opažanje, da tolmači tolmačijo v smeri znakovni jezik v govor, ki je največkrat materni jezik tolmačev, manj suvereno in z manj znanja (Sluis, 2010). V nasprotju s področjem drugih govornih jezikov je izreka prevajalcev v materni jezik bolj pravilna in tekoča (Marschark, 2005; Seleskovitch, 1989; Visson, 1999). Raziskava lahko služi kot izhodišče, kako v prihodnje izboljšati sodelovanje in kakovost tolmačenja iz znakovnega jezika v govor.

Sophie Pointurier-Pournin (Francija) je predstavila **Kognitivne izzive v tolmačenju iz znakovnega jezika v govor**. Z Gilesovim modelom truda je prikazala, kakšen izziv predstavlja tolmačem relacija prevoda iz znakovnega jezika v govor. Analizirala je ključne vidike s perspektive prevajalskih študij. Omenila je ključne kognitivne izzive pri tolmačenju iz znakovnega jezika v govor. To so: sprejemanje, kratkoročni spomin, produkcija prevoda in koordinacija. Običajno ne tolmačimo besede za besedo. Njena raziskava je pokazala tudi, da 70 % tolmačenja poteka iz govora v znakovni jezik in samo 15 % obratno. Najmanj se tolmačijo dialogi, več je tolmačenj monologov.

Besedne vrzeli med govornim in znakovnim jezikom: izzivi in strategije za tolmače sta predstavili **Laurie Swabey** in **Brenda Nicodemus**. Jezikovna vrzel se pojavi vedno, ko jezik izraža koncept z jezikovno enoto, ko tudi drug jezik izraža isti koncept s prosto kombinacijo besed (Bentivogli in Pianta 2004). Za marsikatero situacijo nimamo besede (npr. človek, ki se prenajeda zaradi stresa – nekateri jeziki imajo za to poimenovanje). V Avstraliji uporabljajo različne komunikacijske strategije, da poimenujejo zdravstvena stanja, ker nimajo standardiziranih kretenj. Znakovni jeziki imajo manjši

obseg besed (slovar) kot govornjeni jeziki. Prikazali sta primerje lingvističnih funkcij v znakovnem jeziku: znaki za upodobitve, ki jih zaznamo iz konteksta, ponavljanje, naštevanje, geste, slovnica mimike ... Te bodo omogočile ublažitev izzivov in predstavljajo prihajajoči trend v standardizaciji znakovnega jezika, ki bo morda spremenil naravo besednih vrzeli med jeziki.

Jemina Napier (Velika Briranija) in **Loraine Leeson (Irsko)** sta predstavili projekt Justisign v prispevku **Kaj povedati in kaj ne povedati v policijskih intervjujih? Pregled dokazov iz projekta Justisigns**. Vedno več je literature na temo prakse tolmačenj znakovnega jezika v pravnih zadevah v različnih državah. Skupna tema v rezultatih raziskav je težava v omejenem dostopu gluhih do pravnih zadev, tolmačenim v znakovni jezik, bodisi zaradi neadekvatnega plačila oz. slabe kakovosti storitev tolmačenja bodisi zaradi pomanjkanja usposabljanja, akreditacij in standardov za tolmače na področju prava. Projekt Justisign poteka v okviru konzorcija sliščih in gluhih raziskovalcev in tolmačev znakovnega jezika iz vse Evrope. Razvijajo izobraževalne programe za tolmače, za profesionalce na področju prava in gluhe uporabnike. Raziskave potekajo na Irskem, v Belgiji, Švici in Veliki Britaniji. Gradivo pripravljajo na osnovi rezultatov raziskav. Ta mešana metoda izvedbe raziskav vsebuje anketiranje gluhih ljudi, tolmačev in pravnih strokovnjakov z vprašalniki po ciljnih skupinah in z intervjuji, na osnovi katerih so opravljene analize študij kakovostne lingvistike v procesih v policijskih intervjujih, ki so tolmačeni v znakovni jezik in iz njega. Z vsem se dopolnjujejo in razvijajo programi usposabljanja in druge zadeve v projektu. Pri tolmačenju v pravnih in policijskih zadevah je pomembno, da povzamemo to, kar gluhi pove, in to na način, kot on pove.

Brett Best in **Jemina Napier (obe iz Velike Britanije)** sta predstavili **Uporabo strategij dveh tolmačev, ko tolmačita iz mednarodne kretnje v govorno angleščino**. Izhodišče sta postavili v dveh raziskavah; prvo v tolmačenju mednarodne kretnje in drugo, usmerjeno na tolmačenje govornega angleškega jezika v mednarodno krettno (McKee in Napier, 2002; Rosenstock, 2004). Raziskavi sta prispevek k boljšemu razumevanju strategij, ki se uporabljajo pri tolmačenju iz mednarodne kretnje v govorno angleščino. Raziskava je potrdila, da mednarodna kretnja ni jezik (Rosenstock, 2004; Supalla in Webb, 1995). Pomanjkanje standardnega besednjaka (Allsop, Woll in Branti, 1995), ki je odvisno od povedanega, kot oblika konteksta jezika pogosto narekuje pretočnost širših splošnosti namesto posebnosti. Zanimiv je vpogled v strategije, ki jih uporabljajo profesionalni tolmači, ko se odločijo za izbor besed za bogato, specifično izreko v posameznih situacijah.

Soustvarjanje vloge v prostoru sta predstavili **Hilde Hauland** (Norveška), gluha doktorica in **Torill Ringso** (Norveška), njena tolmačica v zagovoru doktorske disertacije. Njena prezentacija je bila v obliki dialoga med gluho strokovnjakinja (Hilde) in njeno tolmačico (Torill). Raziskovali sta mehanizme, ki so vpleteni v ustvarjanje prostora za vloge (Llwellyn Jones in Lee, 2013, 2014) in omogočajo kakovosten prevod iz znakovnega jezika v govor. Poudarili sta nujnost razvijanja sodelovanja in soustvarjanja procesov, ki vključujejo tolmačenje iz znakovnega jezika v govor. Idealno bi bilo, če bi tolmač znal vse o temi, ki jo tolmači, v resnici pa se mora tolmač učiti in nadgrajevati. Včasih mora priznati, da ne ve, ne

pozna snovi in s tem, ko se začne učiti, postaja vedno boljši in tudi gluha je bila pripravljena deliti svoje znanje. Strategije, ki jih uporablja gluha oseba pri pripravi tolmačice na tako pomembno nalogo, so naslednje: predaja gradiv z imeni, koncepti, preden se začne diskusija, uporaba humorja, uporaba znanja in izkušenj drugih (s prevodom se veliko izgubi), ponavljanje sedanjih in prejšnjih imen ali konceptov, aktivna uporaba drugega tolmača. Tako je gluha strokovnjakinja, ki se je pripravljala na zagovor doktorata, pomagala širiti tolmačici prostor za njeno vlogo kot tolmačica, spuščala jo je v svoj prostor. Opisali sta mehanizme, ki sta jih obe potrebovali in izkusili, da je bil prevod v govor uspešen (upravljanje z interakcijami – gluha ima večjo vlogo, on upravlja z interakcijo, ne tolmač; poravnavanje z udeleženci – gluha se poravnava bolj s tolmačem in prezentira sebe, tolmačica bolj s gluhim in manj prezentacija sebe). Predvsem je pomembno, da gluha strokovnjakinja in tolmač ter publika ohranijo vsak svojo integriteto in vzajemno spoštovanje, da tolmač te pozornosti ne potegne nase. To je nujno pomembno za neodvisnost. Vključevanje namreč pripelje tolmača od izkušenega tolmača v oblikovanega tolmača, iz »nižje urejenega mišljenja« k »višje urejenemu razmišljanju«. Ker je bila tolmačica dobro seznanjena s temo, je lahko bila visoko strokovna podpora gluhi. Tako sta postali neodvisni in imeli sta vsaka svoj prostor. Bistvo prispevka je bilo soustvarjanje prostora za vlogo gluhega strokovnjaka in tolmača, ki imata enak cilj – uspešno komunikacijo in pošteno predstavitev dela gluhe strokovnjakinje. Da se odpre nova dimenzija, je torej pomembno, da se izraz »uporaba tolmača« zamenja z izrazom »sodelovati s tolmačem«.

»To je znak za ...« Upravljanje z metalingvističnimi referencami v tolmačenju iz znakovnega jezika v govor je bil prispevek Giulie Petitte (Italija), Marka Halleya in Brende Nicodemus (oba iz ZDA). Ljudje uporabljamo jezik, da govorimo o jeziku. To je metalingvistika. V filozofiji imajo silogizmi velik pomen; primera: Sokrat je moški, moški je mrtev, zato: Sokrat je mrtev; miš je beseda, besede ne jedo sira, zato: miši ne jedo sira, kar je paradoks, ampak tukaj se govori o besedi miš, ne o miši kot živali. Učitelj na primer reče: »Imam 3 besede za vas: Shut up down!« Že v slovenskem jeziku je prevod z eno besedo (utihnite), naj torej tolmač prevede tri besede, če bo uporabil eno kretnjo? V vsaki od teh situacij mora tolmač obvladovati ne le tolmačenje sporočila, ampak mora prenesti tudi informacijo o produkciji jezika. Ta lingvistični fenomen – uporabiti jezik za govor o jeziku – se nanaša na metalingvistiko. Ko je jezik uporabljen kot funkcija metalingvistike, ima tolmač edinstven izziv, ker se lingvistične funkcije ne odzivajo nujno enako med jeziki (Ramat, 2007). Izziv se še intenzivira, ko se tolmači iz znakovnega jezika v govor zaradi razlik v navzkrižnem načinu (modalnosti) tolmačenja med jeziki (Leeson, 2005; Petitta in Del Vecchio, 2011). Avtorji so sestavili tipologijo referenc, ki so jih združili v pet tipov metalingvističnih referenc: 1. avtonomija – referenca besede je beseda sama (to je ...); 2. diskurz – referenca se nanaša na nekaj, kar je bilo rečeno prej; 3. tehnična referenca – tehnični izrazi ali žargon; 4. interakcija – pogovor med govorcem in tolmačem ali drugimi (poznaš govorca?, kako dolgo že znaš znakovni jezik?...) in 5. neodvisnost – referenca, ki jih ustvari tolmač, a se v besedilu niso pojavile. Poglobljena analiza metalingvističnih referenc lahko izboljša naše razumevanje procesov pri simultanjem tolmačenju in tolmaču ponudi potrebne strategije za obvladovanje tega edinstvenega, ampak pogostega lingvističnega fenomena. Če bomo vedeli, kako je jezik sestavljen, ga bomo lažje upravljali.

Linda Watson - Thomson (Škotska) in **Emma Darroch** (Velika Britanija) sta pripravili referat **Moj terek ni oranžen – semiotični in psihološki vpliv uporabe jezika nekoga drugega**. Znano je, da lahko dva bralca isto pesem interpretirata na svoj način, vsak namreč izhaja iz lastnih izkušenj, vrednot in perspektive tolmačenja. Vsak ima pravico, da mu je všeč ali mu ni všeč, brez obtoževanja, izziva ali sodbe tistega, kar imajo pred sabo. Katere barve je kateri dan? Dnevi nimajo barv, ampak se nanašajo na dogodke, ki se v posameznem dnevu dogajajo. To prikaže semiotično vrednost. Semiotika je študija znakov, simbolov in pomenov. Naš notranji okvir reference je naše osebno razumevanje in zaznavanje našega sveta. Vsi imamo kriterije, kaj je dobro in kaj je slabo, vsak ima svojo »sladkorno peno«, ki ima močen vpliv. Prevajamo iz izvornega v ciljni jezik, ampak ali vemo, kaj se dogaja v izvornem jeziku? Vemo, kakšne barve je njihov terek? Se sklada z našo zaznavo, kaj pomeni oranžni terek? Kaj, če so naše vrednote napadene? Kaj, če smo bili vzgajani, da ne smemo misliti po svoje? Gre za hevristične procese, kar pomeni nezavedno procesiranje misli s kognitivno energijo. Uporabljajo ga pravila presojanja, poznana kot strukture znanja, ki so naučene in shranjene v spominu. Hevristični pristop ponuja ekonomsko prednost s tem, da zahteva minimalni kognitivni trud v delu sprejemanja. Kako prepričanja vplivajo na nas, če tega ne smemo uporabljati? Kaj se dogaja v nas, ko se odločamo reči ali ne reči. Naša izkušnja je več kot le misel, občutek, je tudi telo. Na delo tolmača vplivajo lingvistične kompetence, izbira dinamike prevoda in čustva. Vse to lahko povzroči več težav in travm, pogosteje takrat, ko se dela v jeziku drugega in redko v njegovem.

Na konferenci je bilo šest delavnic, ki so prinesle zanimive izkušnje:

1. **Sherry Shaw** (ZDA) je imela delavnico na temo Aplikativne funkcije delovnega spomina v procesu tolmačenja in v vsakdanjem življenju. V delovnem spominu imamo veliko informacij, včasih imamo v glavi kaos, zato moramo skrbeti za krepitev delovnega spomina (nadzoruje našo napetost, shranjuje informacije, pomaga napovedati, kaj se naj naredi; veliko ga uporabljamo pri tolmačenju, a vendar ne deluje vedno, kot bi moral, saj se lahko dogaja veliko stvari (kognitivni spregled), ki grejo prehitro, kognicija je lahko preobremenjena, v vsakdanjem življenju so prisotne motnje, lahko gre za samosabotažo – glas v glavi nam npr. pove kaj narediti in čeprav ga je včasih dobro ignorirati, nam to vedno ne uspe). Rešitve za to so: spanje, krepitev spomina, filtriranje, hormon oksitoksin, ki sprosti stres, objemu, hoja, plezanje, plavanje ...
2. **Hannalisa Huhtinen** in **Maarit Widberg** - Palo (obe iz Finske) sta predstavili Kolegialne metode za izboljšanje tolmačenja v govor. Opisali sta raziskavo, ki so jo imeli na Finskem na temo, kako izboljšati sposobnosti tolmačenja iz (finskega) znakovnega jezika v govor (finski jezik). Imajo preprost način, ki ga lahko kopiramo. Delata v organizaciji VIA, ustanovljeni leta 1999 in v lasti 42 tolmačev. Imajo 100 zaposlenih tolmačev znakovnega jezika, tolmače iz govora v besedilo, koordinatorje izobraževanja in administrativni kader. Tolmačijo, učijo in usposablajo, delajo po raznih krajih na Finskem. Tolmačenje v finščino je težko, saj je finski znakovni jezik za večino tolmačev tuj jezik (niso otroci gluhih staršev). Več tolmačijo v znakovni jezik kot v govor. Imajo intenzivni dan usposabljanja za svoje tolmače, ki se ga udeleži 60–70 tolmačev (imajo več

skupin, v katerih je 10–12 oseb). Cilji tečaja je vaja tolmačenja. To je dan, ko lahko vsi tolmači vadijo tolmačenje v govor, urijo tolmačenje v finščino v paru in dobijo povratno informacijo. Na tečaju se privadijo svojega glasu in tolmačenja, spoznajo svoje močne in šibke strani, razumejo razliko med tekočim in nenapačnim tolmačenjem (ko govoriš, se zdi brez napake, napake pa se bolj vidijo, ko je zapisano) in se navdušijo nad tolmačenjem v finski jezik. V debati izmenjajo izkušnje, delijo povratne informacije in izpopolnjujejo tehnike sodelovanja. Na osnovi tega sestavijo ocenjevalno tablo, kjer so vidni nivoji usposobljenosti tolmačev. Razvili so obrazec s kriteriji in po njem ocenjujejo vse. Tolmači lahko opraviijo tudi evalvacijo in samoevalvacijo. Lestvica ocenjevanja je: slabo, pod povprečjem, dobro, odlično. Področja so: fonologija – izgovorjava, intonacija, dialekt, leksika – izbira besed, idiomi, posebne besede, sintaksa – odnosi, dodajanje, fraze, tolmačenje – razumevanje, tekoče, koherentnost, ekvivalenca, motnje, branje prstne abecede, kooperacija s kretalci, prenos kulture in drugo – sotolmačenje, priprava, prezenca, ergonomija. Povratno informacijo od kolegov dobijo v malih skupinah (videi), v dveh skupinah (z gluhi mi v živo) ali s pomočjo snemanja na video.

3. Shaurna Dickson in Paul Belmonte (oba iz Velike Britanije) sta pripravila delavnico na temo Kako bi bil rad supportiran? Uspešno sodelovanje pri tolmačenju v govor. Daljše tolmačenje iz znakovnega jezika v govor predstavlja unikatne izzive in uspeh je odvisen od kakovosti odnosa v sodelovanju. V praktični delavnici so govorili o prednostih, če se naroči več kot en tolmač in kdaj je to potrebno. Pokazali so korake v pripravi na sodelovanje v dnevih pred nalogo. Pomemben je odprt dialog, da si pred nalogo vzamejo čas, se pogodijo, kako želijo biti v timu supportirani, da bo tolmačenje vsakega čim bolj pravilno in uspešno. Sodelovanje v timu je pomembno, ker je le tako mogoče kakovostno opraviti delo in tako se dvigne standard kakovosti tolmačenja. Nujno je pogovarjanje, medsebojno spoštovanje, govor o sodelovanju, skupno pripravljanje, medsebojno podpiranje, prisotnost, predvsem pa je pomembno, da si tam za tistega, ko te potrebuje.
4. Jasna Bauman in Darja Fišer (obe iz Slovenije) sva predstavili raziskavo Da, povedati, ampak kako povedati?, ki je bila izvedena v Sloveniji v letu 2015. Raziskava je imela tri dele, ki so se nanašali na tri vidike tolmačenja iz znakovnega jezika v govor: verbalni vidik, neverbalni vidik in etični vidik. Na delavnici so rezultate dopolnili z izkušnjami iz vse Evrope in širše.

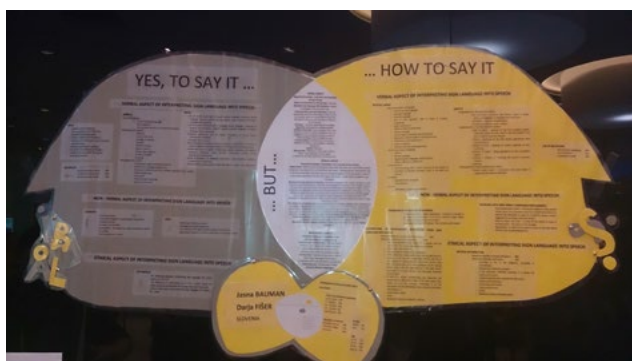

Slika 4: Delavnica predstavnic iz Slovenije z 51 mednarodnimi udeleženci

5. Jemina Napier (Velika Britanija) je vodila delavnico Sodelovalne strategije za gluhe profesionalce in tolmače pri kakovostnem tolmačenju iz znakovnega jezika v govor. Delavnica je temeljila na raziskavi (Napier, 2007; Napier, Carmichael in Wiltshire, 2008) o sodelovalnih strategijah, ki so jih uporabili gluhi predavatelj in dva tolmača znakovnega jezika, ko sta iz znakovnega jezika v govor tolmačila formalno predstavitev. Udeleženci delavnice so imeli diskusijo o različnih elementih priprave, tolmačenja, timskega dela in procesov refleksije, kar pripomore h kakovostnem tolmačenju iz znakovnega jezika v govor ob takšnih priložnostih. Z odkrivanjem teh sodelovalnih strategij se lahko nadaljuje razkrivanje možnosti sodelovanja v tolmačenju in posnemanje drugih gluhih predavateljev in tolmačev, ne glede na smer jezika in na to, ali gre za dogodek v monologu ali dialogu.
6. Carol in David Wolfenden (oba iz Velike Britanije) sta pripravila delavnico **Povedati vse, kar je bilo odkritano, ni dovolj dobro**. Izvedeli smo, da smo dobri, da znamo. Iz kateregakoli jezika delamo, smo dobri. Močni ljudje govorijo počasi, ker jih sicer ne bi nihče poslušal. Ni nam treba vsega razlagati (odpiranje, zapiranje vrat, zvok vetra ...), včasih pač kaj spustimo. Pogosto se zgodi, da se novokvalificirani tolmači osredinijo na to, da čim bolj natančno prevedejo vse, kar je bilo kretano v izvornem jeziku. Veliko energije vložijo v to, da vsako kretanje dobesedno prevedejo v govor. Velikokrat je to izguba energije. V delavnici so raziskovali smisel tega, kar povemo z besedami, da pogosto ni namenjeno tistemu, ki govori v kretnji, ampak poslušalcem, ki tolmača poslušajo. Tolmači znakovnega jezika lahko naredijo bolj smiselni prevod, če upoštevajo potrebe in zahteve tistega, ki posluša. Ko tolmačimo iz govora v znakovni jezik, skoraj vedno tolmačenje prilagodimo gluhemu uporabniku. Včasih je v kakšnem primeru bolje, če se odločimo za tolmačenje v govor tako, da povsem spregledamo kretanje (dobesedni prevod). To predstavlja velik izziv in provociranje misli. Na delavnici so udeleženci lahko riskirali v njihovem tolmačenju.

Na konferenci je bilo predstavljenih tudi šest plakatov:

1. **Coralie Wright** (Velika Britanija) je pripravila plakat na temo **Obvladaj svoj jezik**. Rdeča nit je bila prevajanje kletvic iz britanskega znakovnega jezika v govorni britanski jezik. Nekaj je tudi napisanega, kako se soočati s strategijami, ki se lahko uporabijo v takšnih situacijah.
2. **Jasna Bauman** in **Darja Fišer** (obe Slovenija) sva pripravili plakat **Da, povedati, ampak kako povedati?**

Slika 5: Plakat Jasne Bauman in Darje Fišer

3. **Kirsi Maki, Sari Asikainen** in **Titta Shemeikka** (vse iz Finske) so pripravili plakat **Diskusije o etičnem kodeksu pri delu tolmačev znakovnega jezika – etične vrednote pod drobnogledom**. Delovno področje tolmačev znakovnega jezika se je v izzivih in spremembah močno spremenilo v nekaj zadnjih letih. Zaradi odločitev vlade na Finskem in finančne situacije je več tekmovalnosti med tolmači in celo vzdušje je postalo bolj ostro. Rečeno je bilo, da so tolmači znakovnega jezika velika družina, ki se podpira in dela v duhu solidarnosti. Etične vrednote so bile osnovno orodje pri delu tolmačev znakovnega jezika, zdaj pa postajajo vse bolj blago. Videti je, da kakovost in etične vrednote ne spadajo več skupaj.
4. **Nives Gotovac** in **Lea Starčević** (obe iz Hrvaške) sta pripravili plakat **Začetek osebne odličnosti – NLP-predpostavke**. Nevrolingvistično programiranje (NLP) je povezava med nevrološkimi procesi, jezikom in vedenjskimi vzorci, ki jih pridobimo z izkušnjami in se lahko glede na naše postavljene cilje v življenju (v našem primeru gre za tolmačenje iz znakovnega jezika v govor) spremenijo. NLP ima temelje v radovednosti, smislu za smisel, dobrih izidih oz. rezultatih, fleksibilnosti. Osem NLP-predpostavk pokaže, zakaj in kako so pomembne pri tolmačenju iz znakovnega jezika v govor: 1. Zemljevid ni ozemlje. 2. Izkušnje imajo lastno strukturo. 3. Telo in duh sta del istega sistema. 4. Najbolj fleksibilni del sistema je tisti, ki kontrolira cel sistem. 5. Vsak ima svoje vire, ki so potrebni za uspeh. 6. Pomen komunikacije je odziv, donosnost. 7. Ni napak, samo povratne informacije. 8. Vsako vedenje je pozitivno motivirano.

5. **Paul Michael** (Velika Britanija) je pripravil plakat na temo **Pregled tehnik in strategij tolmačenja v govor iz varianto kretenj, ki jo uporabljajo gluhi geji in lezbijke**. Crystal (1995) opisuje socialni vidik variant jezika kot temelj identitete posameznika, prav tako regionalne variante jezika odkrivajo, od kod smo. Obstajajo določene kretnje, ki so lingvistično drugačne od tistih v britanskem znakovnem jeziku (Michaels, 2014), prav tako obstaja tudi slog tolmačenja, na katerega vpliva vedenje v skupnosti (Beck in Hesselberg, 1995), ki so ga odkrivali in je v uporabi v skupnosti britanskih gluhih homoseksualcev in homoseksualk. Ta varianta je poznana kot variacija kretnje homoseksualcev.
6. **Stephanie Feyne** (ZDA) je pripravila plakat **Učenje tolmačev skozi izrabo ideologij jezika**. Tema se je navezovala na predavanje, ki ga je imela na konferenci.

ZAKLJUČEK KONFERENCE

Vsi poslušamo, mislimo s svojo glavo, jo polnimo s tistim, kar nas zanima.

Pomembni poudarki konference:

- Tolmačenje iz znakovnega jezika v govor pusti na publiki vtis.
- Pomembnost dela z gluhihmi je tudi v tem, da dajo povratno informacijo o tem, kako se tolmači lahko izboljšamo.
- Imamo omejeno kapaciteto spomina, saj imamo le ene možgane. Zato moramo iskati izzive, da vadimo, česar ne delamo vsak dan.
- Obstajajo različne poti dela med jeziki. Zavedati se moramo, kako zapolniti leksične vrzeli.
- Vse, kar delamo, je priprava na naslednjo nalogo tolmačenja.
- Izraz uporabiti tolmača je treba zamenjati z izrazom sodelovati s tolmačem.
- Poznati moramo svoje vrednote in občutke.
- Nikoli ne smemo reči: »Sem samo tolmač.«

Zavedati se moramo, da delamo v dveh tipih zelo različnih jezikov. Da bi bilo naše delo čim bolj kakovostno, moramo tako poznati strukturo obeh jezikov.

VABILO NA POSVET

Tolmačeslovje ali veda o tolmačenju je nov termin, nastal po analogiji s terminom prevodoslovje. Gre za znanstveno vedo o tolmačenju, ki je tudi v svetovnem merilu dokaj mlada. Kot ugotavljajo nekateri strokovnjaki, je poklic tolmača eden najstarejših in hkrati eden najmlajših poklicev. V slovenskem prostoru je bolj znana besedna zveza sodni tolmač, ki pa se ne nanaša na ustnega prevajalca, temveč na pisnega sodnega (zapriseženega) prevajalca. Ko govorimo o tolmačenju, se ta pojem v večini primerov navezuje na ustno prevajanje. Po mnenju strokovnjakov je tolmačenje za skupnost v našem okolju manj znano in manj uveljavljeno z izjemo sodnega in znakovnega tolmačenja, ki imata bolj ali manj urejeni status.¹

Res je, da imamo tolmači slovenskega znakovnega jezika priznan poklic in urejen status v primerjavi s tolmači drugih govornih jezikov, a to je le navidezno. Še vedno se srečujemo z odklonilnim odnosom posameznih institucij, vsiljevanjem alternativnih poti za sporazumevanje z gluhihimi osebami, kar vodi v nepriznavanje poklica oziroma zamegljevanje njegove vloge in kompetenc. Če je med slišče, drugače govorečo populacijo vloga tolmača kot ustnega prevajalca jasna in definirana, se ta vloga pri tolmačih slovenskega znakovnega jezika zabriše. Na področju socialnega varstva nas poimenujejo kot osebne asistente, na področju zdravstva kot spremljevalce, na izobraževalnem področju pa nam dodeljujejo vloge učiteljev, pomočnikov vzgojiteljev, izvajalcev dodatne strokovne pomoči.

Kaj je tolmačeslovje? Kakšna je razlika med tolmačenjem in prevajanjem? Kakšne so kompetence tolmačev slovenskega znakovnega jezika? Katera znanja, spretnosti in veščine mora obvladati tolmač znakovnega jezika? Kateri so zunanji dejavniki, ki vplivajo na kakovost tolmačenja? Tolmač kot kulturni posrednik?

Iskanju odgovorov na zastavljena vprašanja je posvečen letošnji posvet z naslovom

Tolmačenje ne, prevajanje – tolmačenje, ne prevajanje?, ki bo potekal v torek, 10. novembra 2015, ob 10. uri v sejni dvorani URI RS – Soča, Linhartova 51, Ljubljana, IV. nadstropje

O tej tematiki bodo spregovorili dr. Vojko Gorjanc s Filozofske fakultete v Ljubljani, dr. Stane Košir, predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik, Tanja Dular, predstavnica Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, in Darja Fišer, tolmačica slovenskega znakovnega jezika.

Upamo, da vam bo čas dopuščal in se boste posveta lahko udeležili. Udeležbo nam, prosim, potrdite do 6. 11. 2015 na naslov info@tolmaci.si.

¹ Gorjanc, V.: Slovensko tolmačeslovje. 1. izdaja. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013. ISBN 978-961-237-595-9.